

ЛЕГАЛІЗАЦІЇ МЕДИЧНОГО КАНАБІСУ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

ОРТИНСЬКА Наталія - доктор юридичних наук, доцент кафедри теорії та філософії права, конституційного та міжнародного права Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5061-5340>

УДК 340.12: 342.726

DOI

У статті проаналізовано історичні витоки застосування медичного канабісу. Досліджено сучасний досвід зарубіжних країн щодо застосування медичного канабісу. З'ясовано основні показання для застосування медичного канабісу для пацієнтів. Акцентовано на важливості проведення інформаційної політики щодо обізнаності громадськості про медичний канабіс, а також висловлена позиція про неготовність нашого суспільства до легалізації рекреаційного канабісу. Наголошено на високому контролі з боку держави на всіх етапах культивування, виготовлення та призначення медичного канабісу.

Ключові слова: медичний канабіс, рекреаційний канабіс, легалізація, правове регулювання, інформаційна політика.

Постановка проблеми

Згідно з Основним Законом нашої держави життя та здоров'я людини є найважливішою соціальною цінністю. У сьогоденні завдяки розвитку медицини та біотехнології стало можливо, якісно покращити життя людей, що страждають від невиліковних хвороб, перебувають у термінальних станах та мають інші захворювання, що супроводжується сильним больовим синдромом.

Однак іноді всі сучасні препарати не дають бажаного результату й лише застосування канабісу дає можливість людині відчувати полегшення. У сьогоденні питання легалізації медичного канабісу в Україні піддається активній дискусії серед громадськості та подано «Проект Закону про внесення змін до деяких

законодавчих актів України щодо регулювання обігу конопель у медичних цілях, науково-технічній діяльності та промисловості» [1] №4553 від 29.12.2020.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У сучасності все більша кількість держав ухвалюють рішення легалізувати медичний канабіс, що тим самим породжує науковий диспут на цю тему серед дослідників. Виділимо деяких із них І. Грабовська, Л. Герасименко, В. Усенко, А.Зозуля, П. Кидонь, К. Косаченко, Ю. Крамар, В. Рудь, А. Скрипніков, С. Чернологова та ін. Метою цієї статті є дослідження прийнятності та доцільності легалізації медичного канабісу в Україні.

Виклад основного матеріалу

Зарубіжні дослідники звертають увагу, що конопляні препарати, такі, як марихуана, гашиш, використовуються в медичних цілях упродовж тисячоліть. «Канабіс» – це психотропний активний інгредієнт конопель, який був відомий ще в Стародавньому Китаї, Індії, Месопотамії, а також на узбережжі Середземного та Чорного моря. З V – II століть до н. е. походять посудини для паління конопель, знайдені в курганах скіфських правителів у Пазирику на Алтаї. Пізніше коноплі стали інтенсивно використовувати, особливо в ісламській культурі, де вживання алкоголю було заборонено. Застосування конопель, найчастіше у вигляді копченої та вдихуваної трави, набуло широкого поширення, оскільки, крім терапевтичного ефекту, воно також позитив-

но впливало на настрій, зазвичай викликаючи бадьорість, і також змінювало сприйняття світу [2, р.15].

Канабіс на сьогодні є найпоширенішим наркотиком у світі, оскільки його культивування не є особливо затратним, а отже, наркотик є доступним. Він належить до легких наркотиків, адже не провокує швидке звикання та не має сильної дії в порівнянні з іншими. Однак самовільне (без медичного призначення) вживання канабісу має низку негативних наслідків, що виявляються в порушенні психологічного здоров'я (депресивні та суїцидальні стани, тривожність, апатія) та фізичного здоров'я (підвищення серцебиття, запаморочення, слухові галюцинації) і т.д.

Медики стверджують, що застосування медичного канабісу може бути ефективним для людей, що страждають на хворобу Альцгеймера, Паркінсона (та інші нейродегенеративні захворювання), подолання невропатичного болю, епілепсії, хворим на СНІД, хворобою Крона, синдромом Туретта, пацієнти, що проходять хіміотерапію, ракові хворі, страждають на анорексію з порушенням травлення та інші хвороби. Важливим є те, що застосування канабісу є ефективним у випадках, коли традиційні ліки не дають бажаного результату. Надзвичайно важливим є те, що застосування канабісу може дати можливість паліативним пацієнтам провести свої останні дні не в смертельній агонії, що тим самим є виразом права людини на гідну смерть.

Європейський центр контролю наркотиків і наркотичної залежності повідомляє, що під час випробувань, короточасні ризики для здоров'я, пов'язані з медичним вживанням конопель та канабіноїдів, були подібними до ризиків інших часто використовуваних лікарських засобів та пов'язані з такими симптомами, як запаморочення, сухість у роті, дезорієнтація, нудота, ейфорія, сплутаність свідомості та сонливість. Серйозні побічні явища були рідкісними. Існує менше доказів щодо ризиків для здоров'я при тривалому медичному застосуванні канабіноїдів, але загалом дані, що повідомляються, подібні до тих, що повідомляються для короточасного вживання. Деякі збитки, про які повідомляють довготривалі споживачі рекреаційного канабісу, можуть застосовуватись до тривалого медич-

ного вживання канабісу та каннабіноїдів [3, р.16].

Велика кількість зарубіжних держав дозволяє вживання канабісу в медичних цілях, зокрема Сполучені штати Америки, Канада, Велика Британія, Південна Корея, Тайланд, Австрія, Польща, Німеччина, Хорватія, Бельгія, Литва, Уругвай, Туреччина Чехія та ін.

Наприклад, Чеська Республіка акцептувала нідерландську практику правового регулювання застосування медичного канабісу, запровадивши єдину монопольну компанію, яка займається вирощуванням медичного канабісу під замовлення державного агентства. Купити медичні препарати із вмістом канабісу можливо в спеціалізованих аптеках і лише за рецептом лікаря після досягнення 18 років. Також існує список діагнозів, при яких лікар може призначати відповідне лікування [4].

Швейцарія законодавчо легалізувала використання медичного канабісу у 2011 р., та на сьогодні практика його застосування є показовою для більшості країн, що мають намір запровадити медичний канабіс. Лікарі повинні запитувати ліцензію для кожного пацієнта, а також лікар, який виписує відповідний документ, повинен задокументувати наявність у пацієнта потенційно небезпечного для життя стану, описати ймовірну користь від ТГК та включити докази того, що пацієнт дав усвідомлену згоду на вживання продукту з конопель [3, р.30].

Багатовікове застосування канабісу демонструє нам велику ефективність у подоланні різних фізичних та ментальних захворювань, а значна кількість проведених досліджень у сучасних лабораторіях світу ще раз підтверджує, що медичне застосування канабісу має позитивний вплив на людину, котра страждає від згаданих недуг. У сьогоднішній час є поглиблення знань про властивості медичного канабісу як практикуючих лікарів так і під час підготовки студентів медиків, фармацевтів та іншого медичного персоналу, адже важливість його компетентного застосування має ключову роль.

Важливим є також, що в більшості країнах, у яких дозволено медичне застосування канабісу, держава суворо контролює процес його розповсюдження, вирощування та призначення, що тим самим забезпечує від не-

санкціонованого його вживання. Препарати, що мають у своєму вмісті канабіс, проходять моніторинг, клінічні дослідження ефективності та наявності побічних реакцій і що дуже важливо, результати дослідів, що підтверджують переваги корисної дії ліків порівняно з потенційною шкодою для здоров'я пацієнта. Важливим також є практика його застосування, що відбувається під суворим контролем, наприклад, у спеціально відведених кімнатах в аптеках, де під наглядом людина вживає ліки чи вдихає їх. Такий високий контроль необхідний у зв'язку з особливостями канабісу, що в разі тривалого вживання викликають залежність, а їхнє передозування несе в собі ризики для пацієнта, а також для уникнення несанкціонованого його вживання.

Як визначає Єдина конвенція про наркотичні засоби (1961), застосування наркотичних засобів у медицині продовжує бути необхідним для полегшення болю і страждань, а також повинні бути вжиті належні заходи для задоволення потреб у наркотичних засобах для таких цілей, визнаючи, що наркоманія є серйозним злом для окремих осіб і може призвести до соціальної та економічної небезпеки для людства [5]. На сьогодні проблема наркоманії є настільки гострою, що кожна держава світу активно бореться із цим явищем. Особливо вразливою групою населення є молодь та неповнолітні, що легковажно ставляться до вживання наркотиків, ігноруючи загальну пропаганду їхньої шкідливості та наслідків вживання останніх. Завдяки сучасним технологіям продаж наркотиків вийшов на новий рівень, та сьогодні стало досить складно протидіяти їхньому розповсюдженню. Ще одним важливим договором є Конвенція про психотропні речовини (1971), у преамбулі якої наголошується, що, визнаючи використання психотропних речовин для медичних і наукових цілей, необхідно, щоб доступність для таких цілей не повинна надмірно обмежуватися [6].

Сучасна наукова еліта притримується думки, що в Україні слід перейняти практику тих країн світу, які легалізували вживання канабісу, мотивуючи це тим, що це сприятиме подоланню наркобізнесу, оскільки передбачена заборона легального ринку лише спонукає до розвитку та збагаченню кримінальних угруповань. Отже, автори пропонують внести

зміни до Адміністративного та Кримінального кодексу та Наказу Міністерства охорони здоров'я від 01.08.2000 №188 «у частині щодо канабісу, а саме змінити розміри від 7 до 30 грам та вилучити зі ст. 309 КК України покарання у вигляді арешту, обмеження чи позбавлення волі за порушення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту в невеликих розмірах» [7, с.666]. Слід також зауважити, що в країнах, які легалізували вживання канабісу, передувала тривала практика застосування медичного канабісу, що вплинуло на формування суспільного сприйняття та розуміння його дії та властивостей. Ми вважаємо, що легалізація канабісу не в медичних цілях, як це передбачено законодавством деяких країн світу, є на сьогодні неприпустимою, оскільки українське суспільство абсолютно не готове до такого впровадження з урахуванням ментальних особливостей та ситуації, що існує на сході нашої держави. Слід пропагувати здоровий спосіб життя, формувати в молоді корисні звички, як це сьогодні роблять розвинуті країни світу.

Згідно з Всесвітньою доповіддю про наркотики, опублікованою Управлінням ООН, приблизно 271 мільйон людей, тобто 5,5 відсотка населення світу у віці 15–64 років, вживали наркотики у 2017 році. Хоча ці дані близькі до оцінок 2016 року, більш довгостроковий аналіз показує, що число людей, що вживають наркотики, у даний час на 30 відсотків більше, ніж у 2009 році. Хоча це збільшення було частково пов'язане з ростом населення у віці 15–64 років на 10 відсотків, поточні дані показують більш високу поширеність вживання опіодів в Африці, Азії, Європі та Північній Америці, а також вживання канабісу в Північній Америці, Південній Америці та Азії порівняно з 2009 [8].

Висновки

Людству відомий канабіс уже тисячі років, а його медична дія показує надзвичайні результати навіть у випадках, коли сучасні ліки залишаються безсилями. Велика кількість зарубіжних держав легалізувала застосування канабісу в медичних цілях, що тим самим дала можливість тисячам людей полегшити

щоденний біль та інші стани, що супроводжуються хворобами. У сьогоденні важливим є проведення інформаційної політики, що дало б змогу громадськості усвідомити та сприйняти всі позитивні особливості легалізації медичного канабісу.

Література

1. «Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання обігу конопель у медичних цілях, науково-технічній діяльності та промисловості» №4553 від 29.12.2020

2. Jerzy Vetulani. Lecznicze zastosowania marihuany. *Wszec̄shwiat*, t. 115, nr 1–3/2014-P. 15–24.

3. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Medical use of cannabis and cannabinoids. Questions and answers for policymaking December 2018. URL: https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/10171/20185584_TD0618186ENN_PDF.pdf

4. Конопляна правда. Чехія покриватиме 90% витрат на медичний канабіс для своїх громадян. URL: <https://konopravda.com/2019/01/29/chehiya-pokryvatyme-90-vytrata-medychnyj-kanabis-dlya-svoyih-gromadyan/>

5. Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 року (з доповненнями): міжнар. док. ООН від 30.03.1961. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_177.

6. Конвенція про психотропні речовини: міжнар. док. від 21.02.1971 / ООН. База даних «Законодавство України» / ВРУ України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_176.

7. Грабовська І. С., Зозуля А. О. Проблема легалізації наркотичних засобів у кримінальному праві України. *Молодий вчений*. 2018.- № 4 (2). С. 663–667.

8. Всемирный доклад о наркотиках за 2019 год: 35 миллионов человек у мире страдают от расстройств, связанных с употреблением наркотиков, но только 1 из 7 человек получают лечение. URL: https://www.unodc.org/unodc/ru/frontpage/2019/June/world-drug-report-2019_-35-million-people-worldwide-suffer-from-drug-use-disorders-while-only-1-in-7-people-receive-treatment.html

SUMMARY

According to the Basic Law of our state, human life and health are the most important social values. Today, thanks to the development of medicine and biotechnology, it has become possible to qualitatively improve the lives of people suffering from incurable diseases, have terminal conditions and other diseases, accompanied by severe pain.

Cannabis is currently the most common drug in the world, as its cultivation is not very expensive, and therefore the drug is available. It belongs to light drugs, because it does not provoke a quick addiction and does not have a strong effect compared to others. However, unauthorized (without medical prescription) cannabis use has a number of negative consequences, manifested in mental health disorders (depressive and suicidal states, anxiety, apathy) and physical health (increased heart rate, dizziness, auditory hallucinations), etc.

Doctors say that the use of medical cannabis may be effective for people with Alzheimer's disease, Parkinson's disease (and other neurodegenerative diseases), overcoming neuropathic pain, epilepsy, AIDS, Crohn's disease, Tourette's syndrome, patients undergoing chemo, cancer patients, patients suffering from anorexia with indigestion and other diseases. Importantly, cannabis use is effective in cases where traditional medicines do not have the desired result. It is extremely important that the use of cannabis can enable palliative patients to spend their last days not in mortal agony, thus expressing the human right to a dignified death.

Centuries of cannabis use have shown us to be very effective in overcoming various physical and mental illnesses, and a large number of studies conducted in modern laboratories around the world, once again confirms that medical cannabis use has a positive effect on people suffering from these diseases. Today, there is a deepening of knowledge about the properties of medical cannabis among medical practitioners and in the training of medical students, pharmacists and other medical staff, because the importance of its competent use plays a key role.

Mankind has known cannabis for thousands of years, and its medical effects have shown extraordinary results, even in cases where modern drugs remain powerless. A large number of foreign countries have legalized the use of cannabis for medical purposes, thus enabling thousands of people to alleviate daily pain and other conditions accompanied by disease. Today, it is important to conduct an information policy that would allow the public to understand and accept all the positive features of the legalization of medical cannabis.

Key words: medical cannabis, recreational cannabis, legalization, legal regulation, information policy.